

Bakalářská práce

2022

Zuzana Jungmannová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Reprezentace Romů a Vietnamců v české
kinematografii**

Zuzana Jungmannová

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra antropologie
Studijní program Antropologie
Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

**Reprezentace Romů a Vietnamců v české
kinematografii**
Zuzana Jungmannová

Vedoucí práce:

Mgr. Tomáš Hirt Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Mgr. Tomášovi Hirtovi Ph.D za obětavý přístup, cenné rady a odborné vedení mé práce. Dále také děkuji svým přátelům a rodině, kteří mi pomáhali hledat vhodné snímky pro můj výzkum a měli se mnou trpělivost.

Obsah

1	Úvod	1
2	Teoretická část	3
2.1	Etnické skupiny a koncept jinakosti	3
2.2	Reprezentace	4
2.3	Stereotyp a předsudky.....	6
2.4	Metodologie	10
3	Praktická část	13
3.1	Výběrový soubor.....	13
3.2	Obsahová analýza.....	15
3.2.1	Kategorie a kódování	16
4	Výsledky výzkumu	18
4.1	Snímky s romskými postavami	18
4.1.1	Stereotypy vzhledu a doplňků	20
4.1.2	Charakterová reprezentace	23
4.1.3	Shrnutí	30
4.2	Reprezentace Vietnamské menšiny	30
4.2.1	Stereotypy vzhledu a doplňků	32
4.2.2	Charakterová reprezentace	34
4.2.3	Shrnutí	37
5	Závěr.....	39
6	Seznam použité literatury a pramenů	41
7	Internetové zdroje	43
8	Resumé	44
9	Použité snímky v souboru s romskými postavami	45
10	Použité snímky v souboru s vietnamskými postavami	48
11	Seznam tabulek.....	51
12	Seznam grafů	51

1 Úvod

Filmy a seriály jsou v dnešní době v České republice velmi populární, a díky televizím a internetu k nim má přístup téměř každý občan. Spolu s tiskem, rozhlasem, televizí a dnes už i internetem patří film mezi komunikační prostředky, jež mají největším dosah a vliv. Jsou zdrojem zábavy a uvolnění, ale také mohou šířit společensky sdílené stereotypy. Kvůli svému vlivu mohou snadno ovlivnit úsudky jeho diváků, a proto je důležité, aby se na ně pohlíželo i kriticky.

Cílem mé bakalářské práce je analýza zobrazování Romů a Vietnamců, případně Romek a Vietnamek, v české kinematografii od roku 1989. To znamená, že se nebudu zabývat těmito skupinami ani tím, jaké „doprawdy“ jsou. Naopak se zaměřím na to, jak jsou Romové/Romky a Vietnamci/Vietnamky reprezentováni v české kinematografii, a následně budu sledovat, jaké charakteristiky se ve snímcích vyskytují ve spojitosti s těmito postavami.

Prvotním záměrem bylo zkoumat reprezentaci těchto minorit pouze v českých komediálních filmech od roku 1989. Po předběžném průzkumu jsem ale zjistila, že v těchto kritériích není dostatečné množství snímků, aby se na nich dokázal provádět výzkum. Kvůli těmto komplikacím jsem se rozhodla, že svůj soubor nebudu omezovat pouze na určitý druh nebo žánr filmu. Současný soubor tohoto výzkumu je tedy složen jak z českých filmů, tak i z českých seriálů, někdy pouze z určitých epizod, vzniklých po roce 1989, ve kterých nějakým způsobem vystupují postavy Romů či Vietnamců a děj se odehrává v současnosti natáčení snímku. Můj soubor je tvořen ze všech pro mne dostupných filmů či seriálů, které obsahují postavu mnou určených minorit. Zakládá se tedy na snaze najít všechny případy určité kategorie.

V první části mé práce popisují základní pojmy a teorie, ze kterých vycházím, a které používám při interpretaci symbolických prostředků,

pomocí nichž filmoví tvůrci konstruují obraz příslušníků menšin, resp. stereotypy (Romů, Vietnamců) obsažené a reprodukované ve filmových/televizních dílech.

Druhá část je věnována samotnému výzkumu, kde prezentují a interpretují výsledky analýzy obrazu Romů a Vietnamců, v rámci zvoleného výběrového souboru.

2 Teoretická část

V této části charakterizují základní pojmy objevující se v mém výzkumu.

2.1 Etnické skupiny a koncept jinakosti

Rozdělování lidí na „my“ a „oni“ je univerzálním principem sociální diferenciace, přičemž v současných moderních společnostech se tento princip realizuje zejména na základě masově sdílených představ o etnických (resp. národnostních či rasových) odlišnostech. Výraz etnikum vznikl z řeckého „ethnos“, které používal už Aristoteles ve Starověkém Řecku, a pomocí kterého odděloval Helény od cizích či barbarských národů (Tonkinová, 2016). V současných moderních společnostech se kategorie etnicity používá jako univerzální rámec pro označení „těch druhých“ či „jiných“, přičemž Tomáš Hirt (2007) uvádí, že podle M. Webera v sobě termín etnikum nejasně směšuje kulturní, psychologické a fyzické charakteristiky. V této práci se věnuji tomu, z jakých symbolických atributů se skládá obraz určitých etnických menšin v prostředí české společnosti.

„V sociálních vědách je „jiné“ primárně definováno jako to, co překračuje normy dané společnosti. Mluvíme-li o „jiných“ skupinách lidí, označujeme někoho, kdo stojí mimo normy z hlediska fyzické a sociální nebo kulturní odlišnosti.“ (Šmídová, 2017, s. 25)

Za ty „jiné“ skupiny jsou označovány především ty, které jsou odlišné od společenské většiny. Podle Foucalta jde o akt moci, kdy „my“ jakožto většina identifikujeme „je“, a díky tomu nad nimi získáme převahu (Šmídová, 2017). Postava „toho druhého“ je tedy výplodem hierarchických vzorců, kdy se tato postava pošle do oběhu a zajistí se tím ucelení vlastní společnosti, jelikož se „proti němu“ může spojit. Pomocí stereotypů se následně dají identifikovat a je jim tak možné připisovat

vlastnosti, které jsou v dané společnosti označené za negativní. (Hansen, 2019)

„Jiný“ zůstává hrozbou či průvodcem, pomocníkem či informátorem, exotickým pokušením či tajemným hostitelem, směšným packalem či technickým odborníkem - tedy předmět hrdinovy mise či překážkou na jeho cestě, nikoli však autonomním ohniskem totožnosti.“ (Hansen, 2019, s. 153)

Lidé snadno zařazují sebe a ostatní do sociálních skupin podle přiřazených kategorií jako je etnicita nebo pohlaví. Jde o rychlý proces, kdy si člověk zařadí člověka, kterého potkal, do určité kategorie, aby se lépe orientoval ve světě poznamenaném skupinovými odlišnostmi a hierarchiemi, což je základ pro utváření stereotypů. Dochází tak k sebekategorizaci, jakožto kognitivního seskupení, kdy sebe a všechny ze stejné kategorie označujeme jako „my“ a členy jiné kategorie označujeme „oni“. (Reimer, 2020)

Míra sociální a kulturní distance české populace od konkrétního etnika je poté přímo úměrná jeho kulturní odlišnosti. Kolektivní identita je postavena právě na zvýraznění vzájemné podobnosti a odlišnosti od jiných, čímž dochází k přiřazení k dané kolektivě na základě podobnosti, nebo je naopak odmítnuto kvůli odlišnosti. Vylučování z „naší“ kolektivity je spojeno se stigmatizací vyloučených jako odlišných, deviantních či cizích. (Mareš, 2004)

2.2 Reprezentace

„V běžném chápání je reprezentace soubor procesů, s jejichž pomocí označující praktiky budí dojem, že zastupují nebo zobrazují objekty či praktiky „skutečného“ světa“ (Barker, 2006, s. 172)

Podle Barkera (2006) se tedy jedná o symbolický čin, který zrcadlí nezávislý objektový svět. Současně se ale formuje i „reprezentační efekt“, kdy se význam prezentovaných věcí spíše vytváří, než aby se daná věc reflektovala. Reprezentace dodává hmotným objektům a společenským praktikám význam a srozumitelnost, čímž vytváří mapy významů ustanovující kulturu. Reprezentace má také moc, která je, kvůli procesu selekce a organizace, nutnou součástí procesu vzniku dané reprezentace, díky čemuž některým druhům vědomí dovolí existovat, ale jiné způsoby pohledu nepřipouští. Stejně to vidí i Hartley (2004), který tvrdí, že reprezentace nevyhnutelně zahrnují proces výběru, kdy jsou některá označení preferovaná před jinými.

Stuart Hall (1997) vysvětluje, že existují dva základní procesy, systémy reprezentace, které se podílejí na utváření významu. První systém nazývá mentálními reprezentacemi představující různé koncepty a pojmy, které si každý jedinec vytváří ve své hlavě. V rámci jedné kultury jsou mentální mapy jejích členů velmi podobné, proto dokážou tito členové interpretovat svět podobným způsobem. Pro sdílení jejich mentální reprezentace je potřeba druhý reprezentační systém, kterým je jazyk. Díky němu dokáže člověk vyjádřit své mentální koncepty skrze slova, zvuky či obrazy. Jazyk je základním médiem, které se podílí na utváření a předávání významů, jelikož pracuje jako reprezentační systém využívající znaky, kterými mohou být písmena, zvuky, gesta, obrazy.

Podle Casettiho (2008) je poté „re-prezentace“ zpřítomnění něčeho, co se tu v danou dobu nenachází, tedy skutečnost, pomocí jiné formy, tedy obrazu. Jedná se o okamžik, kdy se absence překrývá s přítomností.

„Takto si všimneme, že mimetický, funkční a symbolický rozměr reprezentace je jen iluzorní: setkáváme se ve skutečnosti jen s útěšným a zároveň nemístným dvojníkem, s blahodárným a zároveň jedovatým

lékem, s extenzí, která oči sice zaplní, ale současně je zamlží.“ (Cassetti, 2008, s. 237-238)

Všechny reprezentace sociální skutečnosti popisují různě existující nebo hypotetické společenské skupiny a jejich skupinové identity pomocí hodnot, postojů, a předsudků. Pokud publikum, kterému je tato reprezentace představena, nemá s nějakou skupinou vlastní zkušenosti, může právě onu reprezentaci považovat za skutečnost. Kvůli tomu dochází ke stereotypizaci různých skupin a vzniku stereotypů. (Jiráček, 2007, s. 144)

Zde se budu zaměřovat na reprezentaci etnických menšin ve filmech a seriálech majoritní společnosti. Právě proto, že film není zase, až tak schopný dodávat přesné informace o fyzické skutečnosti předpokládám, že bude docházet k prezentaci Romů a Vietnamců pomocí stereotypů. Struktura filmu je totiž definovaná pomocí kódů a jedním z nich jsou i kulturně odvozené kódy, které existují mimo film a tvůrci filmů je reprodukuje ve svých snímcích. (Monaco, 2004)

2.3 Stereotyp a předsudky

„Příznivý či nepříznivý postoj vůči osobě anebo věci, který člověk zaujímá předem, bez opravdové zkušenosti nebo bez ohledu na ni.“ (New English Dictionary cit. in Allport, 2004, s. 38)

Allport (2004) následně tvrdí, že etnický předsudek je většinou odmítavý, kdy se předpokládá, že člověk patřící do určité skupiny bude mít i nežádoucí vlastnosti připisované této skupině. Odmítavý předsudek nakonec definuje jako:

„Etnický předsudek je antipatie, která vychází z chybné a strnulé generalizace. Tuto antipatii lze pociťovat nebo vyjádřit. Může být

namířena proti skupině jako celku, anebo proti jedinci, protože je příslušníkem této skupiny“ (Allport, 2004, s. 41).

Lidské myšlení si vypomáhá kategorizací, kdy se dané kategorie následně stávají základem obyčejného předčasného předsudku. Kategorizace obsahuje 5 důležitých charakteristických znaků, 1. kdy se formují velká seskupení informací, kterými se následně řídíme při každodenních odhadech situace; 2. toto seskupení se co nejvíce přizpůsobuje, aby bylo možné co nejrychlejší vyřešení nějaké otázky; 3. kategorie umožňují rychle identifikovat příbuzný objekt; 4. kategorie dodává všemu, co do ní spadá jistou příchut', která pak vyvolává stejné představy a emoce; a nakonec 5. kategorie můžou být racionální, ale i iracionální (bez patřičných důkazů). Stereotyp poté není totéž co kategorie, ale spíše fixní idea, která danou kategorii provází. (Allport, 2004)

“Mnohé předsudky a předpoklady často sdílí široký okruh lidí, který si neuvědomuje, že jsou to pouze generalizované informace a představy. Tak se vytvářejí stereotypy. “ (Šišková, 2001, s. 15)

Díky generalizaci a stereotypům se naskytuje rychlý náhled na svět a zdání rychlého řešení, a proto se v komunikaci uplatňuje odjakživa a je velmi nebezpečných jevem. (Šišková, 2001)

Podle Barkera (2006) je poté stereotyp:

„... názorná, ale jednoduchá reprezentace, která redukuje jedince na soubor přehnaných, většinou negativních povahových rysů, a je tedy formou reprezentace, která na základě moci určuje podstatu druhých lidí.“ (Barker, 2006, s. 180)

Kvůli němu také dochází na třídění lidí na typy, kterým během stereotypizace přisuzujeme negativní rysy, pokud nejsou stejní jako my. Dochází tu tedy k uplatnění moci, když se lidé rozdělí na „my“ a „oni“, čímž se „oni“ vyřadí z „normálního“ řádu věcí. (Barker, 2006)

Pokud člověk vidí věci, kterým nerozumí, vnímá je jako neurčitou skvrnu pohybující se zcela nepředvídatelně. Když se jim chce přiřknout určitý význam, je nutné jim dodat jednoduchost a odlišnost a konzistenci a stabilitu smyslu. Lippmann (2015) tvrdí, že při pozorování něčeho neznámého máme tendenci si vybírat rozpoznatelné znaky, které následně doplňujeme o představy, které už vlastníme. Zaznamená se tedy rys, který vyznačuje již dobře známé typy, a zbytek obrazu si doplníme pomocí stereotypů z naší mysli. Celý tento proces, kdy člověk musí pozorovat, popisovat a následně si něco představovat film udělá za vás, jelikož se snaží co nejrychleji divákovi předat informaci, co na plátně vlastně vidí. Dále Lippmann tvrdí, že vzorec stereotypů, který je středem našich kodexů, rozsáhle ovlivňuje, co uvidíme a v jakém světle na to budeme nahlížet.

Stereotypy jsou ustrnulé představy ve vědomí, které si člověk často převezme z jiných zdrojů než je vlastní zkušenost. Pokud vzniknou na základě vlastní zkušenosti, nesou stopy přeceňování dané události, kdy stereotyp vzniká na základě zjednodušování nebo falešného zevšeobecňování sdílení v určité skupině, jelikož stereotypy mají iracionální charakter, čímž se obtížně mění čistě na základě logických argumentů. (Toncrová, 2006)

Když se podíváme, jak jsou vnímáni Romové a Vietnamci naší společností podle různých výzkumů vycházejí z toho lépe Vietnamci. Přestože se Vietnamci usadili na našem území až od 50. let, kdy se navázaly diplomatické vztahy mezi ČSR a VDR, jsou s nimi v České republice spojovány převážně pozitivní stereotypy, na rozdíl od Romů, jež se na našem území objevují již od dob vlády Zikmunda Lucemburského.

Vietnamci byly v 60. a 70. letech, kdy přijížděli na území dnešní České republiky jako dělníci a studenti, zdejší společností přijímání. V 80. letech, kdy se jejich počet kumuloval a byli to převážně dělníci, bez znalosti českého jazyku a kultury, dochází ke změně pohledu tehdy československé společnosti, což zapříčilo vznik předsudků a stereotypů. Kvůli jazykovým a dalším bariérám jsou Vietnamci převážně podnikatelé, jelikož jiné zaměstnání nemají šanci získat. Významnou skupinou Vietnamců v České republice jsou dnešní děti a studenti, kteří se zde narodili anebo vyrůstali. Kvůli integraci se odlišují od vietnamských migrantů, čímž dochází k mezigeneračním či interkulturním konfliktům, ale tato skupina má možnost ovlivnit budoucnost vzájemných vztahů mezi Vietnamci a českou majoritou. (Kocourek, 2006)

Pokud bychom se zaměřili přímo na vlastnosti, které jsou Vietnamcům přisuzovány majoritní společností, tak je to především pracovitost, obětavost, zodpovědnost, ale také uzavřenost a rezervovanost. V některých výzkumech jim byly přisuzovány dokonce kladnější vlastnosti než samotné majoritě. Majoritní společnost k nim také pociťuje sympatie. (Šmídová, 2017)

Co se týče Romů, i přes daleko delší působnost na českém území se jim ve většině případů přisuzují jen negativní vlastnosti. Romové jsou bývalý kočovný národ, který nikdy neměl vlastní stát, a tudíž byl vždy považován za minoritu, o které se majoritní společnost v minulosti moc nerozepisovala. Pokud k tomu ale došlo, bylo to vždy v negativním smyslu, nejčastěji spojovaného s překročením pravidel majoritní společnosti, které se řešilo nějakým postihem. Stereotypní pohled na Romy se proto může připisovat tomu, že se o nich v historii psalo pouze v negativní konotaci. Tento pohled na Romy se následně kvůli odkazováním na tyto zprávy dostával do podvědomí široké společnosti. (Horváthová, 2002)

Ke stejnému procesu dochází i teď, kdy se Romové soustavně demonstrují jako „cizinci“ s odkazem na jejich odlišnost a stereotypní podobu (Mareš, 2004).

Čech následně Roma označuje za hlučného, špatného souseda, líného, a agresivního nevzdělance (Šišková, 2001). Romové vychází ze všech výzkumů u Šmídové a spol. (2017) nejhůře. Mají nejmenší sympatie majoritní společnosti a jsou jim přisuzovány jen negativní vlastnosti jako lenost, hloupost, nezodpovědnost, sobeckost a lhaní.

Všechny tyto vlastnosti se objevují i v mém výzkumu.

2.4 Metodologie

Při svém výzkumu uplatňuji kvantitativně výzkumnou metodu zvanou obsahová analýza. Touto výzkumnou metodou se souvisle zabýval americký sociolog Bernard Berelson, kdy ji systematicky propracoval jako sociologickou výzkumnou metodu především pro výzkumy Härolda D. Laswella a jeho spolupracovníků z roku 1930. Z počátku sloužila především ke zkoumání obsahu amerických novin prováděné studenty novinářství. (Musil, 1972)

Scherer (2004) tuto metodu označuje za systematický a intersubjektivně ověřitelný způsob popisu mediálních obsahů. Obsahová analýza je známá svou reliabilitou, která je předpokladem validity. Validita je následně podmíněná řadou pravidel a postupů. Díky těmto podmínkám, zaručující spolehlivost a platnost, by měl každý, kdo by chtěl výzkum zopakovat, dojít ke stejnému výsledku.

Je nutné upřesnit výběrový soubor a to především čtyřmi kritérii: 1. Jaká média budou rozebírána, 2. Jaké obsahy se budou analyzovat, 3. Určit časové období, ve kterém se zkoumá a 4. Mediované obsahové jednotky. Po určení těchto kritérií se pomocí kódování provádí obsahová analýza. (Scherer, 2004)

Kvantitativní obsahová analýza se skládá z několika základních kroků:

1. formulace výzkumné otázky nebo hypotézy
2. definice výběrového souboru/populace
3. výběr patřičného vzorku z populace
4. výběr a definice jednotky měření
5. konstrukce kategorií obsahu, které budou analyzovány
6. vystavení systému kvantifikace
7. trénink kódovačů a provedení pilotního výzkumu
8. kódování obsahů
9. analýza shromážděných dat
10. definice závěrů (Wimmer, Dominick cit. in Trampota, 2010, s. 104)

Jak Wimmer s Dominickem uvádějí, tato posloupnost nemusí být vždy dodržována a úvodní kroky analýzy lze kombinovat.

„Jádrem celé kvantitativní obsahové analýzy je konstrukce obsahových kategorií jednotlivých proměnných, kterých mohou zkoumané jednotky analýzy nabývat.“ (Trampota, 2010, s. 106)

Kategorie/kódy lze vybrat emergent kódováním, kdy se nejdříve prozkoumá zkoumaný vzorek a poté se určí kategorie ke zkoumání, anebo priori kódování, při kterém se ustanoví kategorie již před sběrem dat na základě teoretické nebo racionální úvahy (Trampota, 2010). V mém případě se jedná o emergent kódování, jelikož jsem si kategorie vybírala až při sledování vybraných filmů a seriálů.

Kvůli určitým nedostatkům kvantitativní obsahové analýzy jsem tuto metodu následně doplnila o sémiotickou analýzu, která je kvalitativního typu a jejímž záměrem je hloubkové studium příkladů. Podle Hendla (2005) se analýza tohoto typu nezabývá pouze povrchem, ale naopak se

provádí podrobná komparace příkladů, sleduje se jejich vývoj a zkoumají se příslušné procesy. Sémiotická analýza je založená na sémiotice, což je „věda“ o znacích, jejichž kombinací a selekcí je tvořen význam podél syntagmatických a paradigmatických os. Přičemž syntagmatická osa je, jak jsou jednotlivé znaky za sebou, kdežto paradigmatická osa odkazuje k synonymům, z nichž se znak vybírá (Barker, 2006; viz. též Rose, 2001). Tato analýza je vhodná i pro texty, které zahrnují více než jeden znakový systém, díky čemuž může být aplikována na jakékoli sdělení, včetně audiovizuálního.

3 Praktická část

V této části se již zaměřím na svůj výzkum, ve kterém je mým cílem zachytit reprezentaci Romů/Romek a Vietnamců/Vietnamek v české kinematografii, a následně sledování toho, jaké charakteristiky se ve snímcích vyskytují ve spojitosti s těmito postavami.

Mými předpoklady jsou, že se v současných snímcích bude nacházet méně stereotypní pohled na tyto menšiny a zároveň jim bude dáno více prostoru pro sebevyjádření.

3.1 Výběrový soubor

Výzkum se zaměřuje na české celovečerní filmy a české seriály nebo pouze epizody těchto seriálů, ve kterých se objevuje postava Vietnamce nebo Roma, a kdy se děj snímku odehrává ve stejné době, jako byl natočen, a to od roku 1989. Do roku 1989 zde bylo ovlivnění politickou situací, tudíž jsem tyto snímky ze svého výzkumu vynechala.

V současné době jsou nejsledovanější menšinou Romové, kteří jsou vnímáni jako cizinci, přestože jsou v České republice dlouhodobě usedlí a zpravidla mají i české občanství. Vietnamská menšina zde do 90. let byla tvořena především dělníky a studenty, které do Československa přicházeli na základě Dohody o vědecko-technické spolupráci z roku 1956. Po roce 1989 se tyto styky přerušily a od té doby sem většinou Vietnamci přichází z jiných důvodů než za studiem a odbornou praxí (Šišková, 2001).

Ke snímkům, které jsou obsaženy v mém výzkumu, jsem došla vícero způsoby. První byl ten, že jsem se poptala ve svém okolí, zda si nevybavují nějaké filmy/seriály, kde se postava jedné z výše uvedených etnických minorit objevovala. Tímto způsobem jsem získala 8 filmů pro výzkum reprezentace Romů a 3 filmy pro výzkum reprezentace Vietnamců.

Mnohem více snímků, především pro výzkum reprezentace vietnamské menšiny, jsem ale získala díky filmovým databázím volně dostupným na internetu. Konkrétně to byly Filmová databáze (FDb.cz) a Česko-Slovenská filmová databáze (ČSFD.cz). V první zmíněné (FDb.cz) se mi podařilo vyhledat herce podle národnosti, což mě navedlo na filmy a seriály, kde hrají herci a herečky vietnamského původu. Konkrétní díly seriálů a nějaké doplnění jejich filmografie mi upřesnila druhá zmíněná filmová databáze (ČSFD.cz). Romská národnost bohužel nebyla v nabídce, tudíž jsem vyhledala filmografii známého herce romského původu Zdeňka Godly. Po zhlédnutí těchto několika snímků jsem si všimla, že se v nich opakují 2 herci romského původu, konkrétně je to Julius Oračko a Klaudia Dudová, jejichž filmografiemi jsem si následně doplnila svůj soubor.

Všemi těmito způsoby jsem se nakonec dostala k souboru o 24 filmů a seriálů s postavou Roma/Romky a stejného počtu filmů a seriálů s postavou Vietnamce/Vietnamky. Výzkumný soubor se zakládá na snaze podchytit všechny výskyty sledovaného jevu (filmy/seriály s postavou Roma/Romky, Vietnamce/Vietnamky), nicméně vzhledem k neexistující indexaci „národnosti“ filmových postav v příslušných databázích je pravděpodobné, že některé filmy/seriály zůstaly opominuty. V podstatě se tak jedná o náhodný výběr, pokud opomineme fakt, že se do takto vybraného souboru pravděpodobněji dostala díla spíše sledovanější a obecně známější. Přesto si dovoluji považovat výzkumný soubor za reprezentativní ve vztahu k všem filmovým dílům zahrnujícím postavu Roma/Romky či Vietnamce/Vietnamky.

Pro lepší přehlednost jsem si svůj soubor rozdělila na kategorie „film“, „seriál“ a „epizoda“, s tím, že epizodou myslím to, že je to pouze jeden nebo více dílů ze seriálu, to znamená, že se zkoumaná postava neobjevovala ve všech epizodách seriálu. U souboru s romskými postavami je to 18 filmů, 1 seriál a 5 epizod (Tab. č. 1), a u souboru s reprezentací vietnamské minority je to 9 filmů, 3 seriály a 12 epizod

(Tab. č. 2). Z celého souboru 48 snímků je tedy 27 filmů, 4 seriály a 17 epizod (Tab. č. 3).

Tab. č. 1: Rozdělení souboru s romskými postavami podle typu snímku

	Abs. č.	Rel. č.
Epizoda	5	0,21
Film	18	0,75
Seriál	1	0,04
Celkem	24	1,00

Tab. č. 2: Rozdělení souboru s vietnamskými postavami podle typu snímku

	Abs. č.	Rel.č.
Epizoda	12	0,50
Film	9	0,38
Seriál	3	0,13
Celkem	24	1,00

Tab. č. 3: Rozdělení souboru všech zkoumaných snímků s postavami Vietnamců i Romů podle typu snímku

	Abs. č.	Rel.č.
Epizoda	17	0,35
Film	27	0,56
Seriál	4	0,08
Celkem	48	1,00

3.2 Obsahová analýza

Nejdříve jsem si pouštěla snímky s postavami Romů, během kterých jsem si zapisovala vše, co s nimi souviselo - od vzhledu přes slovník až ke způsobu žití. Po 5 zhlédnutých filmech, jsem si všimla, že se tam určité aspekty spojené s romskými postavami opakují, proto jsem si začala všimnout, zda se objeví i v dalších snímcích či nikoli a jakým způsobem v nich budou prezentováni. I nadále jsem si vše zapisovala do sešitu i s časovými stopami, abych daný „jev“ mohla lépe najít v případě potřeby.

Poté, co jsem zhlédla snímky s romskými postavami, začala jsem sledovat i snímky s vietnamskými postavami. Stejně jako u souboru s romskou menšinou, i zde jsem se věnovala mluvě a životu postav Vietnamců, ale vynechala jsem vzhled, jelikož tu nebyla žádná specifika, kterých bych si mohla všímat.

3.2.1 Kategorie a kódování

Po zhlédnutí všech snímků z mého výzkumného souboru s postavami Romů, jsem začala kódovat a následně kategorizovat to, co se v nich objevovalo. Celkem jsem si zapsala 21 kódů vybraných na základě mých poznámek, která jsem si dělala během sledování snímků. Nyní jsem začala pracovat s tabulkovým procesorem Microsoft Excelem, kde jsem si zapsala jako hlavičku daný kód a sledovala jsem v kolika snímcích, a jakým způsobem, se tam objevil. Kódy jsem si zvolila následující: Rok, Žánr, Krádež, Kouření, Nezaměstnanost, Role ve filmu, Rozvinutí role, Specifický vzhled, "Gádžo", Titulky, Negativní konotace, Reprezentace, Vzdělanost, Velká rodina/sdílení bydlení, Pobožnost, Nadávky + vulgarismy, Ochrana dítě/člena skupiny, Zpěv/hudba, Vězení + prostituce, Alkohol, Přízvuk, Vztah k policii, Pověry/mystično. Ty jsem poté zasadila do 10 kategorií, ve kterých jsem zkoumala, jak jsou tyto kódy v mém souboru snímků zastoupeny. Kategorie: Kategorie času, Rozvoj a reprezentace postav, Žánry, Negativní konotace, Specifický vzhled a hlasový projev, Rodina a bydlení, Záliby, Víra, Vzdělání. Tyto kategorie jsem následně porovnávala a zjišťovala jsem, zda se nějakým způsobem navzájem ovlivňují.

Pro vietnamské postavy jsem zvolila 15 kódů: Rok, Žánr, Mluva, Živobytí, Výzdoba interiérů, Reprezentace, Uzavřenost, Oslovování a označení, Vzdělání, Titulky, Marihuana, Oproštění se od ČR, Vietnamská jména, Porcelánový servis, Nelegální činnost. Tyto kódy jsem poté zasadila do 8 kategorií, ve kterých jsem zjišťovala jejich zastoupení

a návaznost na sebe. Kategorie jsem zvolila následující: Kategorie času, Žánry, Reprezentace postav Vietnamců, Hlasový projev, Udržování vlastní kultury, Živobytí, Vzdělání, Výzdoba interiéru. Podrobněji je poté rozebírám v následující kapitole.

4 Výsledky výzkumu

V této části jsou interpretované výsledky, ke kterým jsem došla během svého výzkumu, někdy doplněné o tabulky a grafy vytvořené mnou.

4.1 Snímky s romskými postavami

V následující části jsou prezentovány výsledky mého výzkumu snímků s postavami Romů.

Filmy a seriály s postavami Romů se podle mého souboru v posledních třech letech znásobily. Nejstarší film se mi podařilo najít snímek Dědictví anebo kurvahošigutentag z roku 1992, kde jsou Romové ale jen jako komparz v jedné scéně. V 90. letech jsem poté našla už jen film Nahota na prodej, kde už je Romům dáno více prostoru, ale jsou zde reprezentováni jen v negativním světle. Od tohoto roku, tj. 2010, byl v každém roce, kromě roku 2015, uveden minimálně jeden film, seriál nebo epizoda s postavou Roma. Od roku 2019 poté jejich popularita zdá se vzrostla, jelikož z roku 2019 mám hned tři snímky, z roku 2020 dva a v minulém roce, tzn. 2021, také tři snímky. Když bych to vyjádřila celkově tak z 24 snímků natočených v průběhu 29 let je jich 8, přibližně jedna třetina, natočeno v posledních 3 letech. Tento závěr jsem předpokládala, jelikož v dnešní době je standardem ukazovat v televizi více menšiny.

Přestože se ale četnost postav v české kinematografii zvýšila, nijak se nezměnilo to, jaký prostor je jim dán. Z 24 snímků jsem zjistila, že jen ve 4 z nich vystupovala postava Roma/Romky jako hlavní postava, v úloze vedlejší postavy poté hrálo 16 postav Romů a jako komparz se Rom/Romka objevila 4krát. S touto kategorií se spojuje i rozvinutí postavy. Pokud postava Roma dostala možnost mluvit a ukázat v jakém prostředí žije a jaké má myšlenkové pochody, usoudila jsem, že tato

postava měla možnost se rozvinout. Když se postava pouze objevila a nijak se neprojevovala, tak se nemohla ani rozvinout. Postavy Romů, které měly možnost mluvit, ale pouze v určitém kontextu a dokázaly ukázat určité aspekty jejich chování, ale jen v omezené míře, se nedokázaly plně rozvinout. Ve většině případů spolu rozvinutí postavy a role ve snímku korelovali, přesto ale korelace nebyla stoprocentní. Například ve snímku *Specialisté* (2019), kde je postava Romky vyslýchána policií, podává určité informace, které napomáhají v rozvinutí děje, ale její postava nedostává žádný prostor pro sebevyjádření. Opakem tohoto příkladu je seriál *Most!* (2019), kde je postava Roma Franty ve vedlejší roli, ale je jí dán dostatečný prostor na rozvinutí. Současně se zde objevují i jiní Romové, kteří mají času na plátně méně, ale i tak je tam vidět vývoj postav.

Celkově tedy vychází, že má počáteční hypotéza, že se v posledních letech v české kinematografii bude věnovat více příležitostí k vývoji romských postav, anebo že budou více v popředí, mým výzkumem není podpořena, ale spíše vyvrácena. Ze 4 snímků, které měly za hlavní roli postavu Roma/Romku, byly 2 z nich uvedeny před rokem 2012. Tudiž jen 2 ze 4 možných pochází z posledních 10 let, s tím, že ani jeden snímek není z posledních let. Kdybychom se na to podívali konkrétně, tak všechny snímky, jejichž romské postavy odpovídají charakteristice hlavní postavy, byly uvedeny v letech 2006, 2007, 2014, 2017.

V 8 snímcích vzniklých za poslední 3 roky nebyla ani jednou postava Roma jako hlavní. V 7 případech byla vedlejší postavou a v jednom byla pouze komparz. Přičemž zde bylo jedné postavě dovoleno se rozvinout, 3 bylo věnováno více času, abychom se o nich něco dozvěděli a ve 4 případech postava Roma/Romky neměla prostor, aby se nějak projevila.

Dochází teda k větší obsazenosti rolí Romskými herci, ale nijak se to neprojevuje v tom, kolik prostoru tato postava dostane.

Rozpětí žánrů není nijak veliké. U všech snímků z mého souboru jsem si podle ČSFD.cz našla žánry, s tím, že pokud jich tam bylo více, vybrala jsem ten první, jelikož je to ten nejvýstižnější. V mém souboru se objevily pouze 3 žánry a to drama, komedie a krimi. Nejvíce jich bylo v kategorii komedie, konkrétně to bylo 13 snímků, což je více jak polovina (Tab. č. 4).

Tab. č. 4: Žánry zastoupené v souboru s romskými postavami

	Abs. č.	Rel. č.
Drama	6	0,25
Komedie	13	0,54
Krimi	5	0,21
Celkem	24	1,00

Toto rozhraní žánrů je celkem logické v návaznosti na to, jak tvůrci snímků postavy Romů prezentují. Ve většině případech jsou alespoň částečně spojovány s nelegální nebo nemorální činností (viz. podkapitola 4.1.2), anebo naopak jako karikatura, která slouží pro pobavení.

4.1.1 Stereotypy vzhledu a doplňků

Postavy Romů jsou ve filmech/seriálech odděleni především pomocí specifického vzhledu a mluvy. Ve 13 případech šlo o výrazné vzhledové rozdílnosti či specifika, v 10 snímcích tyto prvky chyběli a v jednom se tam nějaké prvky vyskytly, ale měly umírněný charakter. Tyto specifika přetrvávají i do současnosti, časem tedy rozhodně nemizí.

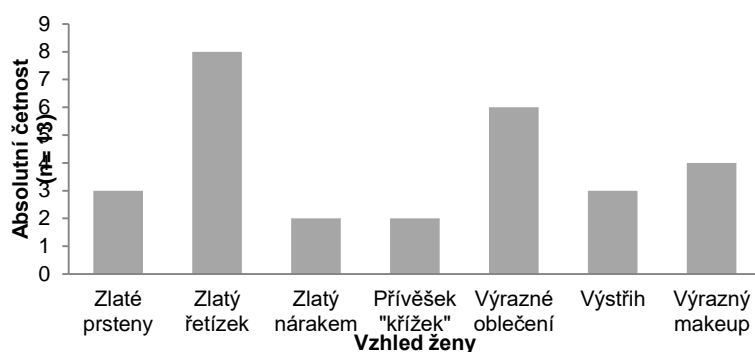
Nejdříve popíšu způsob hlasového projevu, který je postavám Romů přisuzován. U 10 filmových Romů jsem zaznamenala slovo „Gádžo“, které Romové používají jako označení někoho, kdo není romského původu. Ve 13 snímcích toto označení nezaznělo a v 1 případě Romové nemluvili. Ve 4 případech spolu postavy Romů hovořili romštinou, ale jen ve 2 snímcích byly k dispozici titulky, a to pouze u rozhovorů. Ve zbylých 2 případech byla úplná absence titulků. Další hlasové specifikum je určitý

přízvuk, který je možné slyšet v 6 snímcích. U postav Romů jsou také častým motivem nadávky, konkrétně je možné je slyšet ve 13 snímcích. V 5 případech z těchto 13 nadávají i děti. Tyto prvky nijak nekorelují s časem, jelikož i v posledních letech jsou tyto odlišnosti slyšet.

Vzhledové specifika jsem pro zpřesnění rozdělila podle genderu, a jelikož se v některých snímcích oba gendery neobjevily, nebudu pracovat se souborem 24 snímků.

4.1.1.1 Vzhled postav Romek

Postavy Romek se vyskytly ve 13 snímcích a všechny měly nějakým způsobem výrazné náušnice. Ve většině případů byly zlaté a konkrétně v 5 to byly zlaté velké kruhy. Pokud to nebyly kruhy, byly to dlouhé náušnice. Další doplňky, které postavy Romek nosí, jsou v 8 případech zlaté řetízky, které ve dvou případech zdobí zlatý křížek. U 3 postav Romek jsou vidět zlaté prsteny a ve 2 případech zlatý náramek. Pokud se zaměříme na oblečení, tak v 6 případech měla filmová Romka výrazné, ne příliš umírněné oblečení. Jako příklad mohu uvést Žanetu ze seriálu Most! (2019), která měla na své rande s hlavním hrdinou Luděkem modré šaty, růžové punčocháče a k tomu zlaté podpatky. U 3 snímků byla postava Romky v oblečení s velkým výstřihem nebo v oblečení, které bylo více odhalující. Nutno však říci, že například ve snímku Ochránce (2021) byla stejně oblečena i neromka, tudíž to není úplné specifikum. Pokud se zaměříme na obličej, tak u 4 Romek se objevilo výrazné líčení, ať už to byly modré zářivé stíny nebo výrazná rtěnka (Graf č. 1).

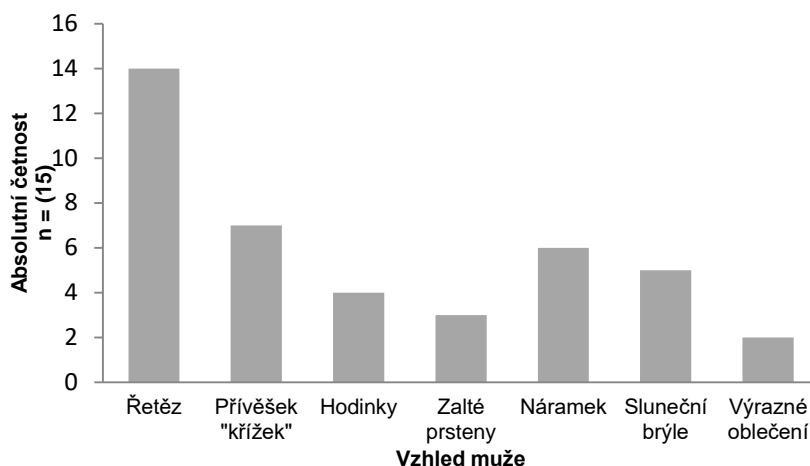
Graf č. 1: Vzhledová specifika u postav Romek

Podle těchto zjištění je pravděpodobné, že pokud tvůrci filmu budou chtít obsadit postavu Romky, pro zdůraznění její etnické příslušnosti využijí minimálně jeden prvek, který jsem zmínila výše. Dochází při tom ke konstrukci jinakosti, jelikož divák pak nemusí ani moc přemýšlet, jestli je to jen snědší Češka nebo Romka, jelikož bude mít doplňky, které toto rozhodování divákovi výrazně ulehčí.

4.1.1.2 Vzhled postavy Roma

Co se týče vzhledu muže, tak se postava Roma objevila v 15 snímcích a nejvíce opakující se motiv byl zlatý řetěz kolem krku. Ten se objevil na 13 Romech a 1 další postava měla také řetěz, ale stříbrný. Z těchto 14 celkových řetězů jich bylo 7 ozdobeno křížkem, povětšinou zlatým. Dalšími doplňky byly u 4 hodinky, u 3 prsteny, 6 jich mělo zlaté náramky a 5 sluneční brýle. Oblečení zde nebylo tak specifické, ale 2 měli výrazné košile a často se zde objevoval jako oděv tepláková souprava, někdy značková, anebo jen mikina (Graf č. 2).

I zde jsou vidět jasné prvky, které tvůrci používají k odlišení postav Romů od postav Čechů.

Graf č. 2: Vzhledová specifika u postav Romů

Všechna tato specifika mi pomohla identifikovat sourozence ze seriálu Dvojka na zabití (2021), jelikož žena měla výrazné zlaté náušnice, zlaté řetízky, leopardí legíny a výrazný výstřih. K tomu měla ještě modré oční stíny a rtěnku. Muž sice nebyl specificky oblečen, jelikož jeho postava předstírala, že je italský kuchař, a proto měl uniformu kuchaře, ale vyslovil slovo „Gadža“, a také mi k identifikaci pomohlo to, že se v epizodě zmínilo, že byl již odsouzen. I já jsem se tedy stala v tomto případě lehce ovlivnitelným divákem, kterému stačí předvést stereotypy, které si česká společnost spojuje s Romy, a díky tomu už se pak tvůrce nemusí snažit tyto postavy nazývat přesným jménem, jelikož dojde k rozpoznání i bez něho. To jen dokazuje, že se za těch více jak 20 let, tyto specifika vžila tak, že se pak nemusí ani nijak potvrzovat slovně.

4.1.2 Charakterová reprezentace

U kategorie se zastoupením reprezentace Romů - zda se vyskytuje pouze jedna osoba s romskou etnicitou nebo je jich tam více - se v 15 případech objevila skupina Romů, ať už to byla rodina, organizace nebo přátelé. I přes tuto skutečnost se ve 13 případech, kdy se ve snímku objevila nějakým způsobem skupina Romů, jejich postava dokázala

alespoň do určité míry projevit a rozvinout. V 8 případech, kdy se postava nerozvinula, byla romská minorita zastoupena skupinou pouze 2krát, v dalších případech byla zastoupena buď jedinci, anebo párem. Tato skutečnost může poukazovat na to, že se o Romech neuvažuje jako o individuích, jako je to v české společnosti zvykem, ale představují je spíše jako kolektiv. Například ve snímku Kameňák 3 (2005) jsem si povšimla, že pokud se v záběru objeví Rom, nikdy není sám. Vždy tam má s sebou dalšího člena stejné etnicity. Nebo ve snímku Stockholmský syndrom (2020) je ukázaná skupina, obchodující s bílým masem, tvořena z Čecha, Roma a Albánce. Vyšetřovatelé, které jejich případ řeší, většinou k označení Roma používají oslovení „Rom“, i přestože jeho jméno je Sojka a ve filmu zazní. O Čechovi naopak vždy hovoří jako o „Kulhánkovi“ na místo, aby o něm mluvili jako o „Čechovi“ jako to je u Sojkova případu.

Pouze ve 3 snímcích se objevil jen jeden člen romské komunity. Všechny tyto případy, kdy se objeví pouze jedna postava Roma/Romky vznikly v posledních třech letech - konkrétně jsou to snímky Specialisté (2019), Stockholmský syndrom (2020) a Zbožňovaný (2020). V některých případech byl vyčleněn jeden Rom a v souvislosti s ním poté ukazovali další Romy. První snímek s touto charakteristikou je Instalatér z Tuchlovic (2016), kde je nejčastěji zobrazován romský chlapec a pouze v jednom záběru na zmíněného chlapce spolu s dalšími dvěma a jednou ženou, jak sledují fotbalový zápas. Další snímek je Most! (2019), v němž je Rom Franta vyčleněn z komunity Romů žijící na sídlišti Chánov. A poslední snímek je Šťěstí je krásná věc, ve kterém se po celý film objevuje pouze jeden Rom jménem Patrik, s tím, že na konci se objeví i romská kapela, kterou Patrik zařídil na svatbu svých přátel.

Z těchto výsledků výzkumu se ukazuje, že se již postavy Romů neukazují jen ve větších skupinách, ale začíná se s nimi částečně zacházet jako s postavami majoritní společnosti. Na rozdíl od 90. let 20. století a prvního desetiletí 21. století se začíná, alespoň částečně,

jednat s postavami Romů jako s běžnými občany České republiky a není už taková snaha je ukazovat v početných skupinách, které můžou v divákovi vyvolat nepříjemné a negativní pocity. Určitě tomu dopomáhá i to, že je častější ukazovat a nechat promlouvat Romy, přičemž Romky jsou většinou v pozadí. Jsou samozřejmě výjimky, kde jsou hlavní postavy Romky a v těchto případech je ukázán méně radikální pohled na romskou menšinu. Pokud je snímek více zaměřen na Romku, nevyskytují se tam tak často určité stereotypy a pokud ano, tak jsou v něm nějakým způsobem vysvětlené. Například film *Cesta ven* (2014) ukazuje život mladé Romky s dítětem, ve kterém jsou vidět problémy, kterým musí čelit kvůli své etnicitě a stereotypnímu smýšlení. Naopak v případě, že se objevuje postava Roma v popředí, je to ve většině případech kriminálník a nevzdělanec. Dá se tedy říci, že se reprezentace Romů liší i s reprezentací genderu.

S tím, jak klesá ukazování této etnické menšiny ve skupinách či kolektivu jedinců stejné etnické příslušnosti, klesá i nutnost ukazovat je jako velkou rodinu, co sdílí společný prostor. Kategorie způsobu bydlení, popř. velikost rodiny, které se objevuje v 10 případech. V 7 případech je vidět, že se postavy Romů drží v rodinném kruhu a sdílejí bydlení se svými příbuznými. Například ve filmu *Kameňák 3* (2005) bydlí více nukleárních rodin spolu v jednom rodinném domě. Jeden pár tam má 17 dětí, na které bere přídavky. Jinde je bytový či panelový dům, který sdílí Romové, ať už jsou příbuzní či ne. Tuto skutečnost se dozvíme pouze v případě, že ve snímku vystupuje určitá skupina Romů. Ve 3 z těchto snímků je slyšet nebo vidět kolik přesně dětí romská rodina má. U *Kameňáku 3* (2005) je to 17, jak už jsem se zmínila, v *Romingu* (2007) je vidět, že v karavanu, kde bydlí jedna rodina, spí v jedné posteli 5 dětí a v *Babovřeskách* (2013) se Lucie Bílá, která hraje Romku, co chce pokřtít svého syna, zmíní, že už je to jejich 11. dítě. Tento trend připisovat Romům v české kinematografii určité místo k bydlení nebo hodně dětí postupně mizí. V posledních 10 letech se tento jev objevil jen u 3 snímků,

zbylých 7 bylo u filmů a seriálů do roku 2011. Tvůrci si v posledních letech vystačí s prezentováním romské postavy jen jako jedince nebo páru, čímž se oprostí od toho, aby ukazovali Romy jako početnou rodinu, která sdílí společný prostor.

S kategorií rodiny se pojí i ochránářské pudy, které ve filmech s postavou Roma jde vidět v polovině snímcích z mého souboru. Ukazuje se tím, že rodič chrání dítě, muž ženu, sourozenec druhého sourozence nebo prostě jen člen jiného člena své etnické příslušnosti. Nemusí to být pouze fyzická obrana, ale třeba jen pomoc. Například ve filmu *Skokan* (2017) zachraňují Romku od prostituce, v *Romingu* (2007) potřebují občanku někoho nepříbuzného, aby mohli pokřtít dítě, anebo na sebe, v seriálu *Dvojka na zabití* (2021), bratr vezme čin, který spáchala jeho sestra, aby nemusela do vězení. V 5 případech je však obrana dítěte, protože jak bylo řečeno ve filmu *Bastardi 3* (2012): „Každý Rom miluje své dítě.“.

Dojem ohrožení diváka je poté vyvoláván také díky prezentování Romů jako těch „nepřízřusobivých“ a pachatelů nelegálních činností. První čeho jsem si všímala je, zda jsou Romové v mém souboru spojovány s negativní formou jednání / s jednáním proti normám české společnosti. V 7 případech to tak bylo, ve 13 jen částečně a ve 4 k negativní konotaci s Romy nedošlo. U těch snímků, kde Romové nebyli zobrazováni negativně, to bylo u 1 kvůli tomu, že jejich role ve filmu byla jen minimální, a ani neměli žádný text. U zbývajících 3 snímků z této kategorie jsem žádnou nelegální činnost nezjistila. Ve filmu *Instalátér z Tuhovic* (2016) se projevoval především nedospělý chlapec, který byl naopak racionálnější a slušnější než jeden Čech z vedlejších rolí. I když mu tento muž nadával a snažil se ho napadnout, Rom nereagoval agresivně, i když se vyhazovači z místa, kde ke konfliktu došlo, postavili na stranu neroma. V tomto snímku je ještě jedna scéna, kde přestože je v ní i Rom, nepřípustnou činnost provede nerom. V epizodě krimi seriálu *Specialisté* (2019) se Romce, pracující jako policistka, také nepřipisuje

nic závažného. Pouze zde poukazují, jak je pro ni tato práce složitá, jelikož ji veřejnost nechce respektovat. Jeden její kolega to popsal tak, že má hendikep, jelikož je ženská a ještě černá. V posledním snímku s názvem Štěstí je krásná věc (2020) je Rom, který pracuje v komunálních službách. Při této práci narazí na pár, který nese velkou peněžní hotovost, a ta se rozlétne okolo. Na místo, aby ho tvůrci filmu nechali, aby si tyto peníze vzal a utekl, začne je sbírat a vrací je jejich majiteli. Jeho jednání je odměněno, a ani v dalších scénách kde se objevuje, mu není připisováno žádné negativní jednání.

V případech, kde je Romům připisováno negativní konání jen částečně, je to proto, že ačkoliv někteří mají jen malý čas v obraze (př. Zbožňovaný, 2021), tak i v tomto případě provádí nějakou činnost proti normám (hulí marihuanu a nabízí ji neromovi). V případech, kdy jim je dáno dostatek prostoru, ukáže se, že jen někteří jednají proti normám majoritní společnosti, např. Indián a sestřička (2006), kde je ten „nepřizpůsobivý“ bratr hlavní hrdinky, anebo že jen potřebují pochopení a vedení, aby se tak přestali chovat (př. Most!, 2019), a proto také spadají do kategorie, kdy jim je částečně připisována negativní činnost.

V případech kdy jsou Romové zobrazováni pouze jako „ti špatní“ jsou tyto postavy buď nezaměstnaní, anebo se živí nelegální prací jako je obchod s bílým masem nebo skořápky. Do této kategorie nepočítám film Bastardi, kde jsou postavy Romů zobrazováni jen jako školáci, kteří i přesto ale nejednají v rámci právních norem.

Skutečnost, jak jsou postavy Romů zobrazovány, nijak nekoreluje s časem, jelikož i když většina snímků, kde jsou „hodní“ Romové byla z posledních 7 let, daleko více snímků v tom samém období ukazuje Romy jako ty, co nedodrží určité normy, ať už se živí nelegálně, byli ve vězení, anebo mají strach z policie. Ukazuje se tedy, že se tvůrci filmů snaží alespoň parciálně oprostít od stereotypů, ve kterých je Rom prezentována jako kriminálník, ale zatím je to v nižším počtu než je to u snímků, kde postavy Romů tyto stereotypy podporují.

K překvapivému kontrastu dochází při prezentaci Roma jakožto kriminálního, který ale věří v Boha. Filmoví Romové jsou totiž v 10 případech vyobrazeni jako nábožensky založení. V určitých snímcích je to zobrazeno jen křížkem na řetízku, v jiných, jako je například Nahota na prodej (1993) nebo Roming (2007), je to ukázáno obrazem Ježíše Krista v jejich domovech. Další možnosti, jak toto tvrzení dokázat je křtění dítěte, růženec nebo respekt k faráři, kostelu a panence Marii.

Dají se zde však najít i jiné formy víry, kdy ve 2 případech žena věští z ruky nebo vykládá z karet. U 2 filmů se objevuje i víra, že někdo něco způsobil, a proto někdo další zemřel. První případ je ve filmu Bastardi (2010), kde se jedna žákyně vyjádřila tak, že „zakleli město“, a kvůli tomu že zemřela mladá učitelka, tak teď budou umírat cikáni. Druhý snímek s tímto motivem je film Cesta ven (2014), kdy hlavní hrdinka na otázku doktora, jak zemřela její matka, odpověděla, že jí příbuzní učarovali a do 3 měsíců zemřela.

Skutečnost, že jsou postavy Romů v české kinematografii věřící, přičemž je Česká republika z většiny ateistická, ukazuje, další způsob, jak se je autoři snímků snaží odlišit. Dále je kontrast nelegální činnosti, jako například obchodování s bílým masem, a víra v Boha, dosti groteskní. Divákovi to podsouvá, že Rom nejedná morálně a zároveň ho nemůže brát vážně, když má uctívat desatero přikázání, ale očividně to nedodržuje.

U zálib prezentovaných u postav Romů je nejčastější kouření, pití alkoholu a hudba. Ve 14 případech je postava Roma zobrazena alespoň v jedné scéně s cigaretou nebo s jointem. Podobně je na tom s pitím alkoholu, ať už je to pivo nebo něco tvrdšího, které se objevuje ve 12 snímcích. Tyto 2 kódy spolu korelují, jelikož v 10 případech, pokud postava Roma kouří, tak také pije alkohol. Tyto záliby nejsou v české společnosti odsuzovány, ale zároveň se na ně nenahlíží pozitivně.

Co se týče záliby v hudbě, tak tu je možné zpozorovat ve 12 případech. V 8 případech se jedná o zpěv v romském jazyce, který je

v 5 případech doprovázen buď kapelou, nebo jen nějakým nástrojem jako je harmonika, která se objevuje v seriálu Rapl 2 (2019). U 3 snímků se objevuje i radost (záliba) v tanci, ať už je to praktikováno, či se jen zmíní, že sdílí taneční videa.

Poslední, čeho jsem si všímala je, jak jsou postavy Romů zobrazováni vzdělaní. V případě seriálu Specialisté (2019) a filmu Indián a sestřička (2006), kdy jsou Romky zaměstnány jako policistka a zdravotní sestra, je jasné, že zde musely mít minimálně střední školu s maturitou, aby mohly toto povolání vykonávat. V jiných snímcích už to tak pozitivní není, jelikož u 4 případů je buď ústně, nebo kontextem naznačeno, že má pouze základní vzdělání, pokud vůbec. V seriálu Most! (2019) postava Roma Franty přímo řekne, že nemá střední školu a ve filmu Babovřesky (2013) je to také ústně specifikováno, když se tam postava Romky chlubí, že chodila do školy 12 let a zvládla i 7. třídu. U filmu Cesta ven (2014) je také řečeno, že jeden z protagonistů má pouze základní vzdělání, s tím, že je to ještě doplněno určitými činy, které tento ústní projev potvrzují. Je to například to, že hlavní hrdinka nezná slovo „interrupce“ nebo jiná postava Roma neví, co je to DNA a myslí si, že je to nějaký rentgen. Další je také písemný doklad nízké vzdělanosti, kdy se v zobrazených zprávách ukazují časté gramatické chyby. Ve filmu Skokan (2017) jsou podobné doklady nízké vzdělanosti jako u filmu Cesta ven. Hlavní protagonista je vyzván, aby předříkal abecedu, což nezvládne, to samé jako když nedokáže určit, zda bude ve Francii noc, když v České republice je den.

Občas se v jiných snímcích objeví, že žák školy nechodí do školy nebo při hodinách nedává pozor. V jednom případě, ale ve filmu Bastardi 3 zazní věta: „Ale my se chceme učit.“, když místo učitele přijde do hodiny uklízečka, která zájem je učit nejeví.

Všechny tyto skutečnosti ukazují, že se tvůrci snaží ve většině případů prezentovat Romy jako ty méně inteligentní, které škola nezajímá. V posledních letech se od tohoto jevu částečně upouští, kdy se

nevyskytují žádné známky nízkého vzdělání. Pokud se ale vyskytují Romové jako žáci školy, tak jsou ve většině ukázáni jako ti nesoustředění, kteří nemají zájem se učit něco nového a zároveň nerespektují své učitele. Tvůrci tedy, ač je mohou prezentovat jako vzdělané se západem do studia, zvolí raději tu častější volbu plnou stereotypů, kterou divák očekává.

4.1.3 Shrnutí

Ze všeho výše zmíněného jde vidět, že tendence tvůrců české kinematografie nějakým způsobem přebírat stereotypy Romů, které jsou v české společnosti sdíleny, a zároveň je odlišovat od naší majoritní společnosti stále přetrvávají a jen málokdy se tomu vyhnou. Jediné, co se s časem změnilo, je počet snímků, kde je postava Roma a prostor, který se postavám dává k jejich rozvoji. Jinak ale přetrvávají stereotypy, kdy je Rom zobrazován jako nepřizpůsobivý občan s tendencí porušovat zákony a nejevit zájem o vzdělání.

4.2 Reprezentace Vietnamské menšiny

V následující části budou prezentovány výsledky mého výzkumu snímků s postavami Vietnamců.

Souborem filmů a seriálů, kde se objevuje postava Vietnamce, se mi podařilo pokrýt, s nějakými mezerami, od roku 2004 do roku 2022. V tomto případě se potvrzuje, že se postavy etnických minorit v současné kinematografii objevují častěji, jelikož nejvíce snímků vzniklo mezi lety 2018-2022. Konkrétně je to z roku 2018 5 snímků, z roku 2019 2 snímky, z roku 2020 4 snímky, z roku 2021 3 snímky a z roku 2022, který teprve začal, 2 snímky. Celkově to dělá za poslední 4 roky 16 snímků z 24, což je více jak polovina. Co se týče žánrů, tak ty jsou zde stejné jako v souboru s romskými postavami. Poté, co jsem u některých snímků

vybrala pouze první, ten výstižnější, ze dvou uvedených žánrů na filmové databázi ČSFD.cz, tak mi vznikl soubor se 3 žánry. Konkrétně to jsou drama, komedie a krimi, s tím, že komedie je v 50 % případů, krimi skoro v 30 % a drama něco málo přes 20 % případů (Tab. č. 5).

Tab. č. 5: Žánry zastoupené v souboru s vietnamskými postavami

	Abs. č.	Rel.č.
Drama	5	0,21
Komedie	12	0,50
Krimi	7	0,29
Celkem	24	1,00

U krimi žánrů jsou dvě možnosti, jak je postava Vietnamce prezentována. Buď je to oběť nějakého trestného činu, nebo naopak pachatel této činnosti. Nejčastěji je zde Vietnamská komunita prezentována jako oběť, která se ale později nějakým způsobem zdá být zapletená do různých nelegálních činností, ať už je to pašování, manipulace s drogami nebo praní peněz. Je tu tedy změna oproti filmům s romskými postavami, které byly ve snímcích v žánru krimi ve většině aktéři nějaké nelegální činnosti, a téměř nikdy jim není dovoleno hrát oběť. Jen ve 2 případech se v krimi snímcích objevuje vietnamská postava v roli vyšetřovatele a pouze jednou je nějak výrazná a vystupuje z pozadí.

Postavy Vietnamců se v mém souboru objevili v hlavních nebo hlavních vedlejších rolích jen 3krát. Bylo tomu tak v seriálu Josef a Ly (2004), kdy byla vietnamská holčička nejlepší kamarádkou hlavního hrdiny a zároveň i titulní postavou, s tím, že celý seriál vypráví o přátelství mezi těmito dvěma dětmi. Další případ byl ve filmu Miss Hanoi (2018) s hlavní postavou policistky s vietnamskou příslušností a poslední případ z těchto 3 je ve filmu Na střeše (2019), kde byla postava mladého Vietnamce ústřední zápletkou filmu. Ve zbylých případech nejsou Vietnamci prezentováni jako nositelé děje a většinou je ve snímcích

vidíme znázorněné jen pomocí stereotypů, které se v české společnosti sdílí.

Ukazují se i genderové rozdíly v reprezentaci Vietnamců. Vietnamky jsou převážně ty pasivní, které poslouchají rodiče a nikdy nejsou zapletené do žádné nelegální činnosti, když se objeví ve snímku. Aktéři nelegálních činností jsou vždy muži Vietnamci, kteří jsou znázorněni především jako podnikatelé, ať už pomocí vlastnění večerky nebo jiného podniku. Zajímavé ale je, že ve 3 případech ze 4, kdy je postava Vietnamce ukázaná jako pracovník policie, jsou to právě Vietnamky, kdo je znázorňují. Největší genderový rozdíl je tedy způsob obživy, kdy Vietnamec je tu vždy znázorněn jako ten „mocnější“.

4.2.1 Stereotypy vzhledu a doplňků

Když se ve scéně objeví postava Vietnamce, je jednoznačné, že jde oddělit od ostatních aktérů pomocí fyzického vzhledu na základě fenotypu. Na rozdíl od Romů není reprezentována odlišným oblékáním a doplňky. V tomto případě je časté, že postava Vietnamce nemluví moc dobře česky. Ve 13 snímcích je slyšet lámavá čeština, s tím, že většinu má na svědomí starší Vietnamec. Mladší generace jsou většinou zobrazováni, jako ti, co umí český jazyk perfektně a také občas hrají roli překladatele. S tím, že tyto postavy neovládají český jazyk, se pojí i to, že mu v několika případech také nerozumějí. Ve filmu Miss Hanoi (2018), to tvůrčové filmu vymysleli tak, že starší postavy Vietnamců předabují, aby mluvily česky.

Když se Vietnamci na něčem domlouvají mezi sebou, je slyšet vietnamština, která nám ve většině stěžuje pochopení, jelikož u 4 z 9 případů, kdy vietnamština zazní, nejsou dostupné titulky a to ani u oficiálních tvůrců, jako je to například u seriálu Specialisté (2018) na platformě Voyo.cz. V tomto případě to ale může být tím, že si policie přizvala překladatele, který se nakonec ukáže být pachatel, a tak tvůrci

těm co neumí vietnamsky, nechtějí kazit překvapivou zápletkou, kdyby odhalili, co vlastně říká daný překladatel. Ve filmu *Miss Hanoi* (2018) jsou titulky jen v určitých scénách a u zbylých 3 snímků jsou dostupné vždy. Tato skutečnost, že tvůrci nechají mluvit etnickou minoritu jejich vlastním jazykem, který česká majorita většinou neovládá, jen dokazuje, že se je snaží ukázat jako „ty druhé“, kteří se od nás odlišují. Z možností, že by postavy Vietnamců mluvily česky, nebo byly dostupné titulky, si tvůrci zvolili možnost, že divákům nedovolí pochopit, o čem si povídají. V posledních letech tento prvek mizí a Vietnamcům je dovoleno mluvit tak, aby jim divák porozuměl i bez znalosti jejich jazyka. Zdá se tedy, že se tvůrci českých filmů a seriálů oprostují od nutnosti prezentovat vietnamskou minoritu jako něco nám odlišného, co je těžké pochopit a naopak se je snaží začlenit do české společnosti, alespoň na základě promlouvání těchto postav.

Nejsou to ale jen Vietnamci, kteří mají problém s nějakým jazykem. U 4 případů Češi nedokážou vyslovit nebo zapsat vietnamská jména. V seriálu *Specialisté* (2018), poté co postava Vietnamce zjistí, že českým policistům dělá problémy vyslovit jejich jména, přijde s tím, že mu můžou říkat Denis. Stejný případ je u filmu *Miss Hanoi* (2018), kde se hlavní hrdinka jmenuje Anh, ale její kolegové jí říkají Aničko. V jiných případech Češi nemají problém přečíst jejich jména, jako je Hoang ve *Třídní schůzce* (2021) nebo Nam ve *Slunečné* (2020). I tato skutečnost poukazuje na rozdílnost mezi Čechy a Vietnamci, ale není tak častá jako u mluvení, tudíž zde nejde srovnat, zda se i tato skutečnost pomalu vytrácí z české kinematografie.

Na rozdíl od romských postav nebyly postavy Vietnamců nijak odlišeny vzhledově, jako spíš tím, jakými doplňky si vyzdobily své domovy nebo pracoviště.

V 9 případech byly ukázány doplňky ve filmových vietnamských bytech nebo pracovištích. Nejčastější motiv, který se objevil v 5 snímcích, byly lampiony, většinou jako forma osvětlení. Hned po něm následovaly

vějíře vystavené na stěnách ve 4 interiérech. Se stejným počtem zobrazení jako vějíře byla soška Budhy, jelikož Vietnamci vyznávají buddhismus. U těchto sošek většinou bývaly fotografie jejich předků. Celkem 3krát se na scéně objevila postavička mávající kočky, z čehož ve 2 případech to bylo použito jako výzdoba do jejich obchodu. Textilní plátna popsaná znaky, které, předpokládám, byly vietnamské, se objevily ve 2 snímcích. Pouze jednou se objevil drak, který byl použit jako výzdoba čajovny v seriálu *Josef a Ly* (2004), a ve stejném seriálu se objevila i vietnamský klobouk, tentokrát jako výzdoba bytu. V seriálu *Zrádci* (2020) měla postava zámožného Vietnamce doma v jídelně obrovskou sbírku porcelánu, který se objevuje i v dalších 3 snímcích, ale ne jako výzdoba, nýbrž jako porcelánový servis, z kterého nabízejí hostům čaj.

Toto je další způsob, jak se tvůrci snažili odlišit vietnamskou minoritu od majority, jelikož už žádných Čechů tyto doplňky interiéru vidět nebyly. Jsou tedy připisovány výhradně Vietnamcům. Tyto doplňky také ubírají pozornost jiným aspektům jejich bydlení, které jsou stejné jako bydlení českých občanů. Když se ale zabere místnost, kde na stěně visí vějíře a jsou tam místo lamp lampiony, člověku se automaticky v myslí objeví myšlenka, že ta místnost patří někomu s asijským původem.

4.2.2 Charakterová reprezentace

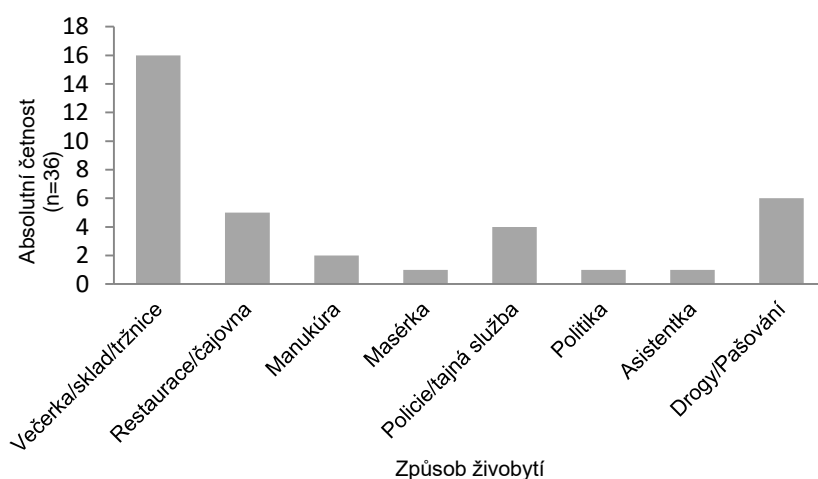
Další věc, co stojí za povšimnutí je, že v některých snímcích, konkrétně v 8 případech, bylo vidět, že jsou vůči Čechům rezervovaní a raději setrvávají v jejich vlastní komunitě. Jako příklad rezervovaného chování mohu uvést film *Instalatér z Tuhovic* (2016), kdy jsou postavy Vietnamců ukázané jako skvělí prodavači, kteří s Čechy jednají pouze jako se zákazníky. Podložilo se to i tím, že vietnamská dívka tvoří pár s vietnamským chlapcem. U většiny případů, kde se postavy Vietnamců straní majoritní společnosti, zazní různé nelichotivé poznámky na jejich

osoby. Například ve filmu *Miss Hanoi* (2018) má jeden kriminalista, který pracuje s policistkou vietnamského nemístné, někdy až rasistické, poznámky na Vietnamce typu, že vaří psy a kočky, mají všichni stejnou mimiku nebo je označí za 50 odstínů žluti. Nutno ale říci, že v tomto snímku se hlavní hrdinka nedistancuje od Čechů, ale ostatní Vietnamci jsou rezervovaní. Podobné je to i v minisérii *Třídní schůzka* (2021), kdy se postava Vietnamce vyskytuje jako jeden z rodičů žáka prvního stupně základní školy. V této sérii se nijak nevyjadřuje, ozve se jen, když se obrátí někdo přímo na něj, ať už slušně nebo oslovením „šikmookej“, „taman“ a podobně. I tato skutečnost poté v divákovi vyvolá dojem, že Vietnamci jsou cizí a nepatří do české kultury. V 7 případech je postava Vietnamce v přátelském nebo mileneckém/manželském vztahu s členem majoritní společnosti. Ani tato skutečnost ale nejde podložit časově.

I přesto, že se postavy Vietnamců nedistancují od české společnosti, zazní i z jejich řad určité připomínky na naši společnost. Je to například prohlášení Nama v seriálu *Slunečná* (2020), který poté, co je svědkem hádky mezi partnery české národnosti, řekne: „Proč v týhle republice chci zůstat, když se tady k sobě lidi chovaj takovýmhle způsobem.“

Snad největší stereotyp, který se s vietnamskou menšinou pojí, je spojena s jejich živobytím. Každý Čech si v konotaci s Vietnamcem a jeho způsobem obživy představí večerku. Ani filmový tvůrci se tomu nevyuhli, jelikož je jako povolání postavám Vietnamců nejvíce přisuzováno prodavači/majitelé večerek, skladů nebo stánků na tržnici, a to konkrétně v 16 případech. Druhým nepočtenějším zaměstnáním je poté obchodování či výroba drog, ať už je to pervitin nebo marihuana, a s tím také spojené pašování. Dalším početným zastoupením, které tvůrci použili, je majitel restaurace nebo čajovny. Tyto jdou zpozorovat například v seriálu *Josef a Ly* (2004) nebo v seriálu *Sever* (2019). Celkem 4krát byli postavy Vietnamců v roli policistů nebo pracovníků pro tajnou službu. Poté už se tam objevují 2krát kosmetický salon, 1 masážní salon, 1 politik (velvyslanec) a 1 asistentka vědce (Graf č. 3). Je zajímavé, že

přestože se postava Vietnamce jakožto „zaměstnanec“ objeví celkem 36krát, tvůrci se drží stereotypů a více jak jedna třetina z nich pracuje ve večerce nebo něčem obdobném. I přestože je film výtvozem fantazie, ve kterém se můžou odehrát nerealistické věci, tvůrci se drží zaběhnutých kolejí a nesnaží se prezentovat Vietnamce způsobem, který by byl „neokoukaný“.

Graf č. 3: Způsob živobytí vietnamských postav v souboru

Další zjištění získané díky těmto údajům je, že ačkoli, jak prohlásil jeden policista v seriálu *Stíny v mlze* (2022), se pěstování a obchodování s marihuanou považuje za „vietnamskou klasiku“, z 36 případů, kdy bylo vidět, jak se postavy Vietnamců živí jich bylo jen 6 nelegální činností, což odpovídá ani ne 20% (Tab. č. 6). Navzdory tomu ale platí mé tvrzení výše, že se tvůrci snímků nesnaží ukázat divákům něco nového, jelikož průměrný český divák „ví“, že Vietnamci pracují ve večerkách a pěstují marihuanu, a přesně takové informace jim jsou pomocí filmu nebo seriálu dále předávána a tím i utvrzují jejich představy.

Tab. č. 6: Poměr legálního a nelegálního způsobu živobytí u vietnamských postav

	Abs. č.	Rel.č.
Legální	30	0,83
Nelegální	6	0,17
Celkem	36	1,00

Další způsob, jak prezentovat Vietnamce je pomocí úcty ke vzdělání. Tento motiv byl zmíněn v 9 případech, a v 1 případě byla vidět nesrovnalost s tímto předpokladem. Ve filmu Skřítek (2005) se objevuje vietnamský chlapec, který je nejlepší kamarád syna z rodiny hlavních protagonistů, který o učení nejeví přílišný zájem. Ve třídě sedí v poslední lavici, nedává pozor a občas si i zapálí jointa. Ani další předpoklad, že rodiče chtějí, aby jejich děti studovaly něco, co jim vydělá spoustu peněz a budou s tím mít určité postavení, jak to říkala matka hlavní postavy Anh ve filmu Miss Hanoi (2018), tu nebyla potvrzena, jelikož postava Vietnamce zde chodí na školu, kde se vyučuje na řezníka. Ostatní případy jsou ale v souladu s oběma těmito hypotézami. Například v seriálu Modrý kód (2018), dcera vietnamského majitele večerky říká, že její otec dře v práci, aby ona mohla studovat ekonomickou školu. Ve filmu Na střeše (2019) přijel mladý Vietnamec do České republiky za studiem, i když se mu to po příjezdu zkomplikovalo, kvůli zdejší vietnamské komunitě, která ho místo školy, poslala do pěstírny marihuany. Je zde tedy často ukázáno různými způsoby, že Vietnamci touží po vzdělání a úspěšné kariéře.

4.2.3 Shrnutí

Po zhlédnutí všech mnou nalezených snímků s postavami Vietnamců se ukazuje, že jejich obsazenost v současné české kinematografii stoupá. Ve většině případů jsou ale jen vedlejší role, které tvůrci využívají k tomu, aby mohli ukázat odlišnost vietnamské komunity. Na rozdíl od romských

postav se vietnamské neodlišují vzhledově ale hlasově a částečně i výzdobou jejich pracovišť a domácností. Ve většině případů je slyšet vietnamština, někdy i bez titulků, aby se poukázalo na odlišnost ještě více. Tvůrci snímků využívají i postavy Čechů, aby podpořily rozdílnost mezi nimi a postavami Vietnamců ať je to nevybíravými narážkami na jejich vzhled nebo na jejich kulturu. Všechny tyto prvky jen poukazují, že postava Vietnamce je vždy zobrazena jako „ta druhá“.

5 Závěr

Kinematografie, spolu s médií, hraje velkou roli při utváření pohledu většinové společnosti na cizince. Často může docházet jejich prostřednictvím ke zkreslení představy o jednotlivých cizincích, ke kterému dojde kvůli šíření stereotypů sdílené v dané společnosti. V této práci jsem sledovala, jaké se vyskytují charakteristiky ve snímcích ve spojitosti s postavami Romů a Vietnamců a zda se v nich opakuje a reprodukuje stereotypní zobrazení těchto menšin. Obraz jednotlivce vytváří obraz celé skupiny, kdy se vlastnosti aplikují na postavu a ta reprezentuje celou etnickou menšinu.

Podle všeho je pro postavy Romů typické, že se objevují v komediích, dramatech nebo krimi snímcích. Existují tři druhy obsazení Romů do českých snímků, které korelují i s žánry snímků ve kterých se objeví. V prvním jsou postavy Romů využity k produkování vtipu a divák se jim má zasmát. Dále se tvůrce snaží poukázat na podmínky, ve kterých Romové žijí tak, že to působí až životopisně. A v posledním případě je postava Roma nějak zapletená do ilegální činnosti. S těmito obsazeními se pojí i nejčastěji připisované charakteristiky, povětšinou negativní, jako je nevdělanost a nelegální aktivita.

Ve většině případech má postava Roma určitá specifika, jež poukazují na její „romství“. Ve filmech/seriálech mají postavy Romů kromě připisovaných vlastností i charakteristický vzhled nebo doplňky, díky kterému je divák dokáže rychle identifikovat a zařadit. Tvůrci si dávají záležet, aby se tyto postavy jasně odlišily od majoritní skupiny. Dopomáhá tomu i hlasový projev, který daná postava má a používá.

Postupem času se nevyskytují všechny tyto charakteristiky, ve výjimečných případech se neobjevuje ani jedna, těch případů je ale málo. Stále se „profil“ Roma v televizích nezměnil a produkuje se dál.

Vietnamci z tomto výzkumu odchází s podobným výsledkem. Přestože jim ve snímcích jsou připisovány kladnější charakteristiky než

Romům, je i tak jejich zobrazování dost stereotypní i v současné době, kdy jsem předpokládala, že toto vyobrazování bude klesat. Nejčastěji jsou ukázáni jako majoritou nepochopení podnikatelé, kteří se občas zapletou se zákonem. Neoprošťují se od vietnamské kultury, a naopak se většinou vyhýbají bližšímu kontaktu s majoritní společností. Stejně jako u reprezentace Romů je tu komické zobrazení, ale daleko méně je tu negativní konotace, jak už jsem zmínila.

Jejich vzhled se v tomto případě moc neodlišuje, ale i tak se podařilo tvůrcům oddělit je od majority pomocí jejich zvyků, které jsou pro Čechy něco exotického, a výzdobou jejich pracovišť nebo domovů.

Celkově se tedy ukázalo, že tvůrci české kinematografie se stále inspirují stereotypy, které jsou v české společnosti sdíleny. Postupem času se objevují snímky, které se je snaží odbourat, ale není jich tolik, aby nějak zasáhly do podvědomí diváků, čímž by dokázaly zmírnit jejich předsudky a stereotypní smýšlení v reálném životě.

6 Seznam použité literatury a pramenů

ALLPORT, Gordon W. a E. GEISLER, 2004. *O povaze předsudků*. Praha: PROSTOR. ISBN 80-7260-125-3.

BARKER, Ch., 2006. *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-099-2.

CASETTI, F., 2008. *Filmové teorie 1945 – 1990*. Praha: Akademie múzických umění v Praze. ISBN 978-80-7331-143-8.

HALL, S., 1997. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: SAGE publications. ISBN 0-7619-5432-5.

HANSEN, Ch., C. NEEDHAMOVÁ a B. NICHOLS, 2010. Pornografie, etnografie a diskurzy moci. In: *Vizuální antropologie: Kultura žitá a viděná*. Pavel Mervart, s. 147-187. ISBN 978-80-87378-47-2.

HARTLEY, J., 2004. *Communication, Cultural and Media Studies: The Key Concept*. London: Routledge. London: Routledge. ISBN 0-415-26889-3.

HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.

HORVÁTHOVÁ, J., 2002. *Kapitoly z dějin Romů*. Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-7106-615-X.

JIRÁK, J. a B. KÖPPLOVÁ, 2007. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-287-4.

KOCOUREK, J., 2006. *Vietnamci v ČR*. In: Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové). Yana Leontiyeva. s. 46-62. ISBN 80-7330-098-2.

LIPPMANN, W., 2015. *Veřejné mínění*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0939-3.

MAREŠ, P., 2004. *Sociální exkluze a inkluze*. In: Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin. Tomáš Sirovátka. s. 15-19. ISBN 80-86251-19-5.

MONACO, J., 2004. *Jak číst film: Svět filmů, médií a multimédií: Umění, technologie, jazyk, dějiny, teorie*. Praha: Albatros. ISBN 80-00-01410-6.

ROSE, G., 2001. *Visual Methodologies: An Introduction to the Interpretation of Visual Materials*. London: SAGE Publications. ISBN 0-7619-6664-1.

SCHERER, H., 2004. Úvod do metody obsahové analýzy. In: SCHULZ, W. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. H. Scherer, L. Hagen, I. Reifová a J. Končelík. Praha: Nakladatelství Karolinum, s. 29-50. ISBN 80-246-0827-8.

ŠIŠKOVÁ, T., 2001. *Menšiny a migranti v České republice: My a oni v mezikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-648-9.

ŠMÍDOVÁ, M., M. VÁVRA a T. ČÍŽEK, 2017. *Inventura předsudků*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2731-3.

TONKINOVÁ, E., M. MCDONALDOVÁ a M. CHAPMAN, 2016. Etnicita. In: *Teorie etnicity: Čítanka textů*. Marek Jakoubek, s. 91-103. ISBN 978-80-7419-185-5.

TRAMPOTA, T. a M. VOJTĚCHOVSKÁ, 2010. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-683-4.

7 Internetové zdroje

HIRT, T., 2007. Přehled nejasností spjatých s konceptem etnicity v perspektivě post-barthovských přístupů [online]. *Přehledové studie 07/4*. [cit. 18. 4. 2022]. Dostupné z: <http://www.antropologie.org/cs/publikace/prehledove-studie/prehled-nejasnosti-spjaty-ch-s-konceptem-etnicity-v-perspektive-post>

MUSIL, Jiří V., 1972. *Berelsonovo vymezení obsahové analýzy jako metody* [online]. *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*. 8 (2), 214-217 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41128494>

REIMER, Nils K., K. SCHMID, M. HEWSTONE a A. A. RAMIAH. 2020. *Self-Categorization and Social Identification: Making Sense of Us and Them* [online]. [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.31234/osf.io/gub8a>

TONCROVÁ, M., 2006. *REFLEXE CIKÁNA V LIDOVÝCH PÍSNÍCH ČESKÝCH ZEMÍ* [online]. *Český lid*. 93 (3) 225-242 [cit. 27. 3. 2022] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42639992>

8 Resumé

The aim of this bachelor's thesis was to analysis the representation of Roma and Vietnamese in Czech cinematography since 1989. I'm looking at what characteristics occur in the pictures in association with these characters. At first there is a clarification of the terms such as ethnic groups, otherness, representation and stereotypes. For this research I chose mainly content analysis, but also semiotic analysis for some details.

I worked with 24 pictures (movies, TV series or just episodes from the TV series) where characters of Roma are and the same number of pictures with Vietnamese characters.

The result was that it is typical for characters of Roma to be in pictures of comedy, drama or krimi genre. Mostly they are shown as “the negative one“ or those you are supposed to be laught at. Typical Roma is shown as an uneducated criminal who respects his family/members of his group and speaks in a certain way and really likes gold accessories. This characteristic partially falls away as time goes on, but not so much.

Characters of Vietnamese are shown as businessmen who occasionally have problems with the law and do some illegal things. They are continuing with Vietnamese tradition and, conversely, tend to avoid closer contact with majoritarian society. As with the representation of Roma, there is a comical depiction, but there is far less of a negative connotation. Currently, they are cast more often, but stereotypical depictions are disappearing just partly.

Overall, it turns out that the creators of Czech cinema are still inspired by stereotypes that are shared in Czech society. Over time, there are pictures that try to break them down, but there aren't enough of them to somehow interfere with the viewers' subconscious, thus easing their prejudices and stereotypical mindsets in real life.

9 Použité snímky v souboru s romskými postavami

Babovřesky, 2013 [film]. Režie Zdeněk Troška. Česko.

Bastardi, 2010 [film]. Režie Petr Šícha. Česko.

Bastardi 2, 2011 [film]. Režie Jan Lengyel. Česko.

Bastardi 3, 2012 [film]. Režie Tomáš Magnusek. Česko.

Cesta ven, 2014 [film]. Režie Petr Václav. Česko a Francie.

Dědictví aneb kurvahošigutntak, 1992 [film]. Režie Věra Chytilová. Československo.

Dvojka na zabití, 2021. 2. Vražda na talíři [epizoda ze seriálu]. Režie Libor Kodad. Česko.

Indián a sestřička, 2006 [film]. Režie Dan Wlodarczyk. Česko.

Instalatér z Tuhovic, 2016 [film]. Režie Tomáš Vorel st. Česko.

Kameňák 3, 2005 [film]. Režie Zdeněk Troška. Česko.

MOST!, 2019 [seriál]. Jan Prušinovský. Česko.

Nahota na prodej, 1993 [film]. Režie Vít Olmer. Česko.

Nikdy nejsme sami, 2016 [film]. Režie Petr Václav. Česko.

Ochránce, 2021. 5. Džungle před tabulí [epizoda ze seriálu]. Režie Tomáš Mašín. Česko.

Rapl 2, 2019. 3. Echt gold [epizoda ze seriálu]. Režie Jan Pachel. Česko.

Rapl 2, 2019. 8. Trefa do Tlustého [epizoda ze seriálu]. Režie Jan Pachel. Česko.

Rapl 2, 2019. 10. Ahoy Sázavo [epizoda ze seriálu]. Režie Jan Pachel. Česko.

Rapl 2, 2019. 13. Dobro došli! [epizoda ze seriálu]. Režie Jan Pachel. Česko.

Roming, 2007 [film]. Režie Jiří Vejdělek. Česko a Rumunsko.

Skokan, 2017 [film]. Režie Petr Václav. Česko.

Specialisté, 2019. 4x10 Bažina [epizoda ze seriálu]. Režie Roman Fábian. Česko.

Stockholmský syndrom, 2020 [TV film]. Režie Dan Svátek. Česko.

Štafl, 2018. 2. Gondoláni [epizoda ze seriálu]. Režie Andy Fehu. Česko.

Štafl, 2018. 9. Pěkně postaru [epizoda ze seriálu]. Režie Andy Fehu. Česko.

Štěstí je krásná věc, 2020 [film]. Režie Jiří Diarmaid Novák. Česko.

U mě dobrý, 2008 [film]. Režie Jan Hřebejk. Česko.

Ulovit miliardáře, 2009 [film]. Režie Tomáš Vorel st. Česko.

Zbožňovaný, 2021 [film]. Režie Petr Kolečko. Česko.

10 Použité snímky v souboru s vietnamskými postavami

Dabing Street, 2018. 7. Černý prodej filmů [epizoda v seriálu]. Režie Petr Zelenka. Česko.

Dvojka na zabití, 2021. 1. Paní Colombová [epizoda v seriálu]. Režie Libor Kodad. Česko.

Dvojka na zabití, 2021. 2. Vražda na talíři [epizoda v seriálu]. Režie Libor Kodad. Česko.

Dvojka na zabití, 2021. 3. Smrt v trojúhelníku [epizoda v seriálu]. Režie Libor Kodad. Česko.

Dvojka na zabití, 2021. 4. Špatné patro [epizoda v seriálu]. Režie Libor Kodad. Česko.

Dvojka na zabití, 2021. 7. Tři mušketýři [epizoda v seriálu]. Režie Libor Kodad. Česko.

Dvojka na zabití, 2021. 8. d'Artagnan [epizoda v seriálu]. Režie Libor Kodad. Česko.

Instalatér z Tuhovic, 2016 [film]. Režie Tomáš Vorel st. Česko.

Josef a Ly, 2004 [seriál]. Režie Zuzana Zemanová-Hojdová. Česko.

Kriminálka Anděl, 2014. 4x15 Skleník [epizoda v seriálu]. Režie Jaroslav Fuit a Jiří Chlumský. Česko.

Miss Hanoi, 2018 [film]. Režie Zdeněk Viktora. Česko.

Modrý kód, 2018. - 3x39 Cimbál [epizoda v seriálu]. Režie Libor Kodad. Česko.

Na střeše, 2019 [film]. Režie Jiří Mádl. Česko.

Okresní přebor, 2010. 2. Nábor [epizoda v seriálu]. Režie Jan Prušinovský. Česko.

Po hlavě, 2020. 9. Životní láska [epizoda v seriálu]. Režie Martin Barták. Česko.

Poslední plavky, 2008 [film]. Režie Martin Krajňák. Česko.

Poupata, 2011 [film]. Režie Zdeněk Jirásky. Česko.

Rapl, 2016. 8. Agent [epizoda v seriálu]. Režie Jan Pachel. Česko.

Sever, 2019. 2. Střet zájmů [epizoda v seriálu]. Režie Robert Sedláček. Česko.

Skřítek, 2005 [film]. Režie Tomáš Vorel st. Česko.

Slunečná, 2020. 2x38 Poklad ve studni [epizoda v seriálu]. Režie Marek Tomažič a Jaromír Polišenský. Česko.

Slunečná, 2020. 2x39 Špion a špionka [epizoda v seriálu]. Režie Marek Tomažič a Jaromír Polišenský. Česko.

Specialisté, 2018. 3x7 Tajnosti a lži [epizoda v seriálu]. Režie Braňo Mišík. Česko.

Špunti na cestě, 2022. 6. Vesna [epizoda v seriálu]. Režie Jiří Chlumský. Česko.

Stíny v mlze, 2022. 5. Dubina [epizoda v seriálu]. Režie Radim Špaček. Česko.

Třídní schůzka, 2021 [seriál]. Režie Marek Najbrt. Česko.

Ubal a zmiz, 2021 [film]. Režie Adam Habzik. Česko.

Úsměvy smutných mužů, 2018 [film]. Režie Dan Svátek. Česko.

Vysoká hra, 2020 [film]. Režie Jiří Svoboda. Česko.

Zrádci, 2020 [seriál]. Režie Viktor Tauš a Matěj Chlupáček. Česko a Polsko.

11 Seznam tabulek

Tab. č. 1: Rozdělení souboru s romskými postavami podle typu snímku (s. 15)

Tab. č. 2: Rozdělení souboru s vietnamskými postavami podle typu snímku (s. 15)

Tab. č. 3: Rozdělení souboru všech zkoumaných snímků s postavami Vietnamců i Romů podle typu snímku (s. 15)

Tab. č. 4: Žánry zastoupené v souboru s romskými postavami (s. 20)

Tab. č. 5: Žánry zastoupené v souboru s vietnamskými postavami (s. 31)

Tab. č. 6: Poměr legálního a nelegálního způsobu živobytí u vietnamských postav (s. 37)

12 Seznam grafů

Graf č. 1: Vzhledová specifika u postav Romek (s. 22)

Graf č. 2: Vzhledová specifika u postav Romů (s. 23)

Graf č. 3: Způsob živobytí vietnamských postav v souboru (s. 36)